

PROGRAM FÖR HÅLLBAR JÄMSTÄLLDHET

Kultur och fritid i Botkyrka

- EN GENDER BUDGET-ANALYS

Förord – en ojämsställd budget är inte i balans

Detta dokument är en ansats till en gender budget-analys av Kultur- och fritidsnämnden i Botkyrka kommun. En gender budget-analys är ett sätt att synliggöra människorna bakom siffrorna och se vilken effekt fördelningen av medel får för kvinnor och män, flickor och pojkar. Därmed är den även ett verktyg för att garantera kvaliteten på kommunala tjänster. Ekonomiska beslut får alltid följer för de människor som omfattas av dem, och en genusanalys av budgeten kan visa om och hur dessa beslut påverkar könsgrupper olika. Att göra som man alltid har gjort betyder inte att alla automatiskt gynnas på ett likartat sätt av gjorda satsningar, eller drabbas lika av neddragningar. Istället riskerar oreflekterade beslut att återskapa gamla orättvisor, och utan en korrekt analys finns ingen möjlighet att veta om resurserna fördelas på ett jämställt sätt. För det krävs att man tittar närmare på hur kvinnor och män påverkas av ekonomiska beslut, vilket också är syftet med denna studie. Förhoppningen finns även att den ska inspirera andra att genusgranska sin ekonomi. En ojämsställd budget kan nämligen inte påstås vara i balans. Endast då man ställt sig frågan; ”Hur påverkas kvinnors och mäns, flickors och pojkars liv och livsvillkor av den resursfördelning vi gör?”, och låtit svaren påverka budgetarbetet, kan det bli möjligt. Bara då går det att garantera ett jämställt resultat av de ekonomiska besluten – och en hög kvalitet i medborgarservicen.

Stockholm i december 2010

Marie Trollvik

Projektledare, Program för Hållbar Jämställdhet, Avdelningen för vård och omsorg

Marianne Granath

Sektionschef på Sektionen för hälsa och jämställdhet, Avdelningen för vård och omsorg

Innehåll

Sammanfattning	5
Kultur- och fritids-verksamhet i Botkyrka	6
Ett väckt intresse för jämställdhet	7
Material.....	7
Avgränsningar	7
Metod, gender budget-analys	8
Kultur- och fritidsnämndens totala budget.....	9
Intäkter	9
Investeringar.....	9
Bibliotek	11
Kvinnor lånar böcker, män läser tidningen.....	12
Komplementära och alternativa resurser	12
Fördelas resurserna jämställt?	12
Kultur	13
Botkyrkas Konsthall.....	13
Fler kvinnor än män besöker Konsthallen.....	13
Vilka konstnärer har köpts in till konsthallen?	14
Komplementära och alternativa aktiviteter till Konsthallen.....	15
Fler kvinnor bland besökarna men likvärdiga villkor	15
Kulturskolan.....	15
Ämneskurser	16
Fler tjejer än killar och med längre engagemang i kulturskolan.....	16
Kostnader för individen.....	17
Traditionella genusmönster bland de unga	17
Kulturstipendium.....	17
Överrepresentation av män bland stipendiaterna	18
Kulturhistoria och kulturarv.....	18
Kultur för äldre.....	19
Ungdom och förening	20
Fritidsgårdar	20
Killar står för en majoritet av besöken.....	21
Killar tar för sig av spontanaktiviteter, tjejer ges utrymme inom strukturer	21
Föreningar och studieförbund	22
Mer än hälften av Botkyrkas befolkning är engagerade i föreningslivet	22
Större andel av resurserna för idrott går till killar och män	25

Idrott och anläggning	27
Fotbollsplaner och idrottshall är prioriterade	27
Simhallar	28
Fördelas resurserna jämställt?	29
Baden nyttjas av fler män och killar och med en högre frekvens	29
Sammanfattning och diskussion	30
Gender budget nivå 1 – en uppskattning	30
Gender budget nivå 2.....	32
Gender budget nivå 3.....	32
Källförteckning	33

Sammanfattning

Offentligt stöd till kultur- och fritidsaktiviteter har i flera studier visat sig ge kvinnor och män, tjejer och killar en ojämlig fördelning av resurser och ojämliga förutsättningar (SOU 2006:42, Socialstyrelsen 2004). I Botkyrka kommun består kultur- och fritidsnämndens verksamheter framförallt av en konsthall, kulturskola med kurser i musikinstrument, teater och dans, stöd till föreningslivet, fritidsgårdar, idrottsanläggningar och bibliotek. Inom kommunen har man under 2009 aktiverat ett medvetet jämställdhetsarbete, bland annat med stöd från Sveriges Kommuner och Landstings Program för Hållbar Jämställdhet. Sammanfattningsvis fördelas resurserna på följande sätt:

- De totala direkta resurserna som går till aktiviteter (dvs. exkl. löner och investeringskostnader) i form av brukande och kontantstöd fördelas mellan grupperna kvinnor och män inom gränsen 40%/60%, det vill säga inom gränsen för det som brukar kallas statistisk jämställdhet.
- Det finns tydliga mönster av könssegregering och könsstereotypa val, framförallt inom barn- och ungdomsverksamheterna.
- Undersökningen visar att tjejer i högre grad deltar i organiserade aktiviteter som kulturskolan och särskilda tjejkvällar i fritidsgårdens regi. Killar tar i högre grad för sig av spontana aktiviteter på exempelvis fritidsgårdarna.
- Av föreningsstödet går sammantaget mest, 36 procent, till gruppen killar upp till 20 år, motsvarande tjejer fick 25 procent.
- Fler tjejer och kvinnor än killar och män är engagerade i sociala föreningar.
- Biblioteken framstår i statistiken som en kvinnodominerad domän. Studien visar dock att kvinnor ofta lånar böcker till både sina barn och sina män vilket innebär att mäns läsande är större än vad som framkommer i materialet. Biblioteken i Botkyrka fungerar också i mångt och mycket som mötesplats, men vilka som tar del av denna verksamhet syns inte i statistiken.
- Förvaltningens investeringar sker framförallt i idrottsanläggningar. Investeringar i anläggningar för kultur är förlagda till den tekniska nämnden i budgeten. En viktig aspekt av dessa investeringar ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är att dessa resurser skapar arbetstillfällen i mansdominerade sektorer i privat sektor.

Vi har inte haft möjlighet att innefatta hela kultur- och fritidsverksamheten i analysen, vilket bland annat betyder att vi inte har kartlagt verksamhet som riktar sig till skolan. Denna omfattar stora delar av kulturverksamheten. Möjliga råd vi kan ge till förvaltningen är att utveckla undersökningarna av kommunmedborgarnas behov och intressen och att förbättra representationsstatistiken för föreningsstödet för att exempelvis synliggöra hur makten fördelas inom dessa föreningar. Kommunen har även en stor utmaning i att arbeta med de könsstereotypa beteenden som synliggörs, framförallt i ungdomsgruppen.

Kultur- och fritids- verksamhet i Botkyrka

Kultur- och fritidsnämndens verksamhet består av fyra avdelningar:

- Bibliotek
- Kultur
- Ungdom & Förening
- Idrott & Anläggning

Biblioteksverksamheten omfattar sex folkbibliotek, ett webbaserat bibliotek (24-timmarsbiblioteket), service till förskolor och skolor samt bokservice till äldre och funktionsnedsatta. Inom kulturverksamheten finns kulturskola, kulturpedagogik, konst-, media- och cirkusverksamhet, kulturprogram samt kulturhistorisk verksamhet.

Avdelningen Ungdom och förening arbetar med fritidsverksamhet för ungdomar och personer med funktionsnedsättning samt med stöd till kommunens föreningsliv. Här ingår även nio fritidsgårdar, varav två bedrivs i kommunal regi. Avdelningen Idrott och anläggning ansvarar för skötsel och uthyrning av kommunens elva sporthallar, sex konstgräsplaner, fyra ishallar, fyra idrottsplatser, samtliga gymnastiksalar och bollplaner samt två inomhusbad och fyra utomhusbad.

I tabell 1 ses en översikt över Botkyrkas befolkning. Här bor cirka 80 000 invånare och medelåldern är 37 år, vilket är lägre än för nationen där medelåldern är 41 år. En stor del av Botkyrkas befolkning har anknytning till andra länder och kulturer, hälften av befolkningen har utländsk bakgrund, dvs. är född utomlands eller har båda föräldrarna födda utomlands.

Tabell 1 Botkyrkas befolkning

Antal invånare*	80 000
Medelålder	37
Andel barn 0-17 år	25 %
Andel äldre 65+	12 %
Andel utländska medborgare	14 %
Andel utrikes födda	35 %
Andel utländsk bakgrund**	51 %

* 31 dec 2008

** Personer födda utomlands och personer födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands

Dessvärre har vi inte haft tillgång till könsuppdelad befolkningsstatistik över kommunen.

Enligt en tidigare analys av förvaltningens resursfördelning konstateras att Botkyrka ger mer stöd till föreningslivets vuxenverksamhet i jämförelse med andra kommuner. En viktig målgrupp är religiösa föreningar och föreningar som samlar människor med bakgrund i andra kulturer än traditionellt svenska (ofta kallade etniska föreningar). De föreningar som tar sin utgångspunkt i erfarenheten av en viss kultur samlar en stor grupp människor över generationsgränserna, ”föreningen fungerar ofta som en träffpunkt för hela familjen”. Detta utgör en intressant skillnad i jämförelse med den föreningskultur som utvecklats i Sverige under 1900-talet.

Ett väckt intresse för jämställdhet

Jämställdhetsarbetet aktualiserades inom kommunen under 2009. Inom kultur- och fritidsförvaltningen ses exempelvis i styrdokument och kartläggningar att könsuppdelad statistik ibland används och problematiseras. En jämförelse mellan kultur- och fritidsnämndens styr- och resultatskrivningar och desamma från utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden samt barn- och ungdomsnämnden visar på en högre medvetenhet om genusmönster och jämställdhet i kultur- och fritidsnämndens mål och nyckeltalsredovisningar.

Material

Vi använder material från förvaltningens dagliga arbete med statistikuppgifter som vi med lite extra resurser har bearbetat. På grund av varierande tillgång på statistik blandar vi ibland siffror från åren 2008, 2009 och 2010, men vi uppfattar att detta material är representativt för det vi vill belysa. Vi använder också hemsidan och de brukarundersökningar som förvaltningen kontinuerligt gör tillsammans med kultur- och fritidsvaneundersökningar. Vidare inkluderas även ett par fördjupningsstudier som förvaltningen under 2009 har låtit konsulter genomföra.

Avgränsningar

Vi har gjort ett antal avgränsningar i vår studie. Med utgångspunkt i resursfördelningen ur ett brukarperspektiv berör vår studie inte frågor och aspekter av kommunen som arbetsgivare eller arbetsplats. Det är förvisso vår mening att de erfarenheter som personal och beslutande politiker representerar tillsammans med rådande normer och värderingar är grundläggande för hur budgeten utformas, men denna studie handlar i huvudsak om utfallet av deras arbete.

Det finns ett antal områden inom nämndens ansvarsområde som vi har valt att inte ta med. Kulturaktiviteter med skolan som primär målgrupp har inte inkluderats. En av anledningarna är att mottagarna är skolklasser i olika åldrar som har en jämn och opåverkbar könsfördelning. Trots det kan man givetvis vara uppmärksam på vilka traditioner och värderingar som traderas genom valda kulturaktiviteter, detta lämnar vi som förslag till framtida studier. Vidare analyserar vi inte heller förvaltningens förmedling av information och kunskap om aktiviteter via kommunens hemsida. Inte heller har vi tagit med ”idrottsstipendiet”, som nyligen har införts, det ges enligt instruktion till en kvinna/flicka och en man/pojke. Inte heller ingår ”Drömdeg” ett stöd som är under uppbyggnad.¹

Not 1. Drömdeg innebär att ungdomar kan ansöka om ett belopp (max 10 000 kr) ”för att arrangera festivaler, konserter, modevisning, utställningar, turneringar, föreställningar, workshops och tusen andra saker”, och få snabbt besked.

Ytterligare verksamhet som vi ej granskat är de anläggningar för friluftslivet i Botkyrka som omfattar naturreservat, Lida friluftsgård, Hågelbyparken och ett flertal löpar- och skidspår. För dessa områden har vi ingen statistik över brukare, dessa anläggningar var inte heller inkluderade i brukarundersökningen 2008.

Metod, gender budget-analys

Varför en genusmedveten analys av resurser? Vi människor bedömer omedvetet andra människor efter olika föreställningar och förväntningar. Förväntningarna bygger på vår kunskap och våra erfarenheter och är en form av fördomar som vi mer eller mindre behöver för att kategorisera omvärlden och de människor vi möter, en form av mekanism som säkert har många biologiska förklaringar. En del förväntningar lär vi oss själva av egna erfarenheter, och andra lär vi oss av andra och av tidigare generationer. Fördomarna är inte nödvändigtvis värderande men kategoriserande, i syfte att stödja oss att sortera intryck och memorera kunskap. De fungerar även som verktyg att sätta mening på upplevelser och situationer. Ett sådant förväntningssystem är genussystemet, som innebär strukturella mönster av förväntningar baserade på kön. Genussystemet synliggör vårt behov av att särskilja människor just utifrån kön. Till dessa två kategorier hör en hel uppsättning med föreställningar om utseende och beteende för att individen ska passa in i könskategorierna. Dessvärre visar genussystemet att människor gör en värderingsskillnad mellan kvinnor och män och de föreställningar som kopplas till respektive kategori. När vi gör vår genusmedvetna analys försöker vi synliggöra om dessa mönster även finns i hur vi väljer att fördela resurser i en budget, och på vilka antaganden vi väljer att fördela resurserna. Vi tänker så här när vi gör vår analys:

Nivå 1. Att tänka sig en budget som en box. Vi ser budgeten/förvaltningens resurser som de styr över i en box, och analyserar fördelningen av dessa resurser till kvinnor och män utifrån de bestämda aktiviteterna i budgeten och ser hur aktiviteterna inom budgeten indirekt kan beröra, stödja eller hindra varandra. Utifrån ett genusperspektiv blir det aktuellt att både se på fördelning på gruppnivå och strukturell nivå. Exempel på gruppnivå handlar om lika lön för lika arbete, likvärdig kvalitet på medicin eller likvärdiga stödinsatser. På strukturell nivå är ett exempel att lönenivåer i kvinnodominerade sektorer i jämförelse är lägre än lönenivåer i mansdominerade sektorer.

Nivå 2. Vad händer utanför boxen? Att tänka på vad som händer utanför den givna ”budget-boxen” innebär att sätta det analytiska söklyuset på komplementära aktiviteter (det vill säga aktiviteter vars efterfrågan ökar med den kommunala insatsen) eller aktiviteter som kan bli substitut för aktiviteter som inte bekostas av den primära budgeten (i nivå 1). Det kan vara resurser från andra offentliga budgetar, från företag eller organisationer, samt från individers privatekonomi. Det kan även vara obetalt hushållsarbete eller annat obetalt arbete som möjliggör eller kompletterar aktiviteterna inom nivå 1. Även här bör vi se på resurstilldelningen både på gruppnivå och på strukturell nivå. Finns det behov som beskrivs som personliga/individuella men som egentligen skulle kunna tillgodoses gemensamt/strukturellt?

Nivå 3. Ifrågasättandet av boxens grundvalar och struktur. Utifrån vilka värderingar är boxen ritad och konstruerad? Det handlar om att ifrågasätta normer, grundantaganden, definitioner och verklighetsbeskrivningar. Att t. ex. ifrågasätta varför linjen mellan betalt och obetalt arbete dras just som den gör. Utifrån vilka definitioner bygger vi våra antaganden om människors beteende och behov? Vilken inställning har vi till människors preferenser, anser vi att de är påverkbara? Då behöver vi medvetet forma systemen därefter. En annan fråga är hur vi värderar investeringar respektive utgifter, kan dagens kostnader för exempelvis utbildning och sjukvård istället definieras som sociala investeringar? Vem har makt och tolkningsföreträde att bestämma hur en budget-box ska ritas och konstrueras och på vilken grund den ska stå?

Vi fokuserar alltså på nämndens och förvaltningens verksamhet och kallar generellt vår analys ”genusmedveten budgetanalys”. Målet är att man ska göra en analys redan i planeringsstadiet. För att göra detta behövs i regel bra kartläggningar över behov i nuläget.

Kultur- och fritidsnämndens totala budget

År 2008 uppgick förvaltningens resurser till 180 miljoner kronor. Denna summa motsvarar 2250 kr/innevånare och utgör cirka fem procent av Botkyrka kommuns nettoomsättning (budget 2009). Verksamheten genererade cirka 20 miljoner kronor i intäkter och således utgjordes förvaltningens omkostnader netto 160 miljoner kronor. År 2010 beräknas utgifterna öka till 188 miljoner kronor men intäkterna bestå.

Förvaltningens driftskostnader utgör cirka sju procent av de totala utgifterna, cirka sju miljoner kronor år 2009. Idrottsanläggningar beräknas under 2010 kosta 60 miljoner kronor, det vill säga cirka en tredjedel av resurserna. De två badhallarna beräknas omsätta 15 miljoner kronor, varav nettokostnaden beräknas utgöra nio miljoner kr (60 %). Avdelningen ungdom och förening beräknas kosta cirka 40 miljoner, här ingår exempelvis fritidsgårdar. Kulturverksamheten beräknas kosta närmare 30 miljoner kronor samt biblioteken 35 miljoner.

Tabell 2 Kultur- och fritidsnämndens budget 2010 (i miljoner kr)

	Utgifter	Intäkter	Nettoutgifter
Total budget	188	20	168
Varav driftskostnad	7	-	7
Idrottsanläggningar	60	9	51
Badhallar	15	6	9
Bibliotek	34,5	1,5	33
Kulturverksamhet	30	2,5	27,5
Förening och Ungdom	40	0,8	39

Intäkter

Totalt beräknas förvaltningen få intäkter på 20 miljoner kronor under 2010. Cirka hälften, 9 miljoner kronor, kommer från idrottsanläggningar. Som andel av omsättningen för idrottsanläggningar utgör intäkterna 15 procent. De två badhallarna beräknas omsätta 15 miljoner kronor varav sex miljoner beräknas komma tillbaka i form av intäkter (40 %). Avdelningen Ungdom och förening beräknas omsätta 40 miljoner och ha intäkter på cirka 800 000 kr (2 %). Kulturverksamheten beräknas kosta närmare 30 miljoner kronor och generera 2,5 miljoner kronor i intäkter (9 %). Biblioteken beräknas omsätta 35 miljoner kronor med intäkter på knappt två miljoner kronor (5 %).

Investeringar

Kultur- och fritidsnämnden avsatte 12 miljoner kronor för 2009 samt sju miljoner kronor för 2010 för investeringar. Under 2009 investerades i en konstgräsplan i Fittja (ca sju miljoner kr) och musikhuset i Kårsby, tre miljoner kronor, vidare finns en post kallad ”diverse mindre investeringar” på två miljoner kronor. En miljon sammanlagt går till teknikutveckling på biblioteken, skyltning av anläggningar och inköp av konst (Ettårsplan 2010). Under 2010 beräknas två miljoner kronor gå till ”diverse mindre investeringar”, samt fem miljoner kronor till Eklidsskolans sporthall.

Kultur- och fritidsnämnden avsätter således 19 miljoner kronor i investeringar under 2009 och 2010. De stora posterna; konstgräsplan och sporthall utgör 63 procent av investeringarna, cirka 20 procent går till ”diverse mindre investeringar”. 15 procent går

till musiklokaler och resterande två procent till teknikutveckling, kommunikation och konstinköp.

Utöver kultur- och fritidsnämnden har tekniska nämnden avsatt cirka en miljon kronor 2010 för att förbättra utemiljön i anslutning till Subtopia och 17 miljoner kronor för att bygga om cirkushangaren. Subtopia är en byggnad i Alby som rymmer kulturaktiviteter som föreställningar, festivaler, workshops, utbildningar, konferenser. Ombyggnationen av cirkushangaren görs i syfte att skapa ”ytor för inspelning av film/TV, sceniska presentationer av cirkus/scenkonst samt event och även möjligheter till repetition/traning för olika intressenter.”

Sammanfattningsvis framstår det som att Botkyrka genom kultur- och fritidsnämnden främst satsar på att utveckla idrottsmöjligheter medan tekniska nämnden satsar på att utveckla möjligheter för kulturella aktiviteter.

KAPITEL 2

Bibliotek

I Botkyrka finns sex bibliotek. Målgrupp för biblioteken är kommunens samtliga innevånare. De sex biblioteken kostade sammanlagt kommunen 33 miljoner kr, 34 miljoner kr i utgifter och 1 miljon kr i intäkter 2008, det utgör cirka 20 procent av kommunens kostnader för kultur och fritid. Även år 2010 beräknas verksamheterna kosta kommunen 33 miljoner kronor, 34,5 miljoner kr i utgifter med 1,5 miljoner kronor i intäkter.

I kommunens redovisning finns nyckeltal över hur biblioteksverksamheten nyttjas. Totalt görs drygt 500 000 besök under ett år, det motsvarar cirka 50 besök per timme och cirka 60 kronor per besök. Vad som inte tydligt framgår i bibliotekens statistik är att verksamheten omfattar mycket mer än boklån. Biblioteken fungerar även som mötesplats och erbjuder kreativa verkstäder och programverksamhet, informationsverksamhet, språk- och studieverksamhet för både skolklasser, barn och vuxna.

Tabell 3 Nyckeltal över biblioteksverksamheten

Bibliotek	Utfall 2007	Utfall 2008	Mål 2009	Mål 2010
Besök på biblioteken	541 609	534 432	535 000	524 000
Besök / öppettimme på biblioteken	53	53	52	53
Kostnad / besök på biblioteken	59	62	64	62
Utlåning på biblioteken	514 495	529 825	515 000	500 000
Kostnad / lån på biblioteken	62	63	66	65
Nyttjandegrad av bibliotekens media, utlån per media	2,2	2,3	2,4	2,6

Utlåningsstatistiken hämtar vi från år 2009 kategoriserade efter mediets primära målgrupp. Medier för barn lånas framförallt av kvinnor/flickor, 75 procent, och 25 procent lånas av män/pojkar. Bland låntagarna av medier med vuxna som primär målgrupp är könsfördelningen något jämnare, cirka 70 procent kvinnor och 30 procent män. Dessvärre har vi inga åldersuppgifter över låntagarna, och ansvarig bibliotekarie påpekar att dessa siffror främst avspeglar dem som lånar medierna, inte nödvändigtvis dem som läser böckerna och använder medierna. Bibliotekarien menar att barnmedier ofta lånas av mammor dvs. vuxna kvinnor och bokförs då i statistiken på flickor/kvinnor. Troligtvis är därför användningen av barnmedierna mer jämn än vad statistiken visar. Bibliotekarien upplever också att kvinnor ofta lånar till hela familjen, både till barnen och till sina män, varför kanske även mäns läsande underskattas. Enligt bibliotekens statistik är spel den enda medieform där killar/män lånar mer än tjejer/kvinnor, och det gäller både barn- och vuxenspel. Bland vuxenmedierna lånas

även kartor mer av män än kvinnor. För cd/musik (vuxen) är skillnaden mellan könen mycket liten.

Tabell 4 Fördelning av låntagare av medier för olika åldrar, i procent

Bibliotek	Flickor/kvinnor	Pojkar/män
Medier för barn	75 %	25 %
Medier för vuxna	69 %	31 %
Total utlåning	72 %	28 %

Kvinnor lånar böcker, män läser tidningen

Brukarundersökningen 2008 besvarades av cirka 1 000 personer, av dessa var cirka 70 procent kvinnor/tjejer och 30 procent män/killar. Det finns två större skillnader mellan kvinnors och mäns svar, kvinnor besöker biblioteket i högre grad än män för att låna böcker, 95 procent av kvinnorna mot 80 procent av männen, medan män i högre grad avser läsa tidningar under sitt besök på biblioteket, fyra av tio män och två av tio kvinnor. Män anger i högre grad än kvinnor att de använder bibliotekets datorer, medan kvinnor i högre grad än män använder biblioteket för att studera (idag är också många fler kvinnor än män studenter vid högskolan, ex. tog cirka 65 procent kvinnor och 35 procent män ut examen 2007/08, det kan vara så att andelen studenter motsvarar könsrepresentationen i gruppen som använder biblioteket för studier). Nationell statistik visar att flickor/kvinnor generellt läser mer än män/pojkar, detta resultat går också igen i Botkyrka (Kulturrådet 2008).

I Botkyrkas kultur- och fritidsvaneundersökningar finns vidare en tydlig skillnad, tjejer sätter 'läsa böcker' mycket högt bland fritidssysslorna i jämförelse med killar. Tjejer i norra Botkyrka läser mest och killarna i södra Botkyrka läser minst. Bibliotekens resurser går främst till kvinnor

Inom ramen för vår symboliska budget-box ser vi att en betydande andel av bibliotekens resurser går till tjejers och kvinnors nyttjande genom att tjejer/kvinnor läser fler böcker per individ, och på det strukturella planet genom att en majoritet av dem som besöker biblioteket och lånar medier är tjejer/kvinnor.

Komplementära och alternativa resurser

Utanför bibliotekens budgetbox finns en intressant aspekt som bibliotekarien lyfter, att kvinnor verkar låna både åt sig själva, åt barn och åt sina män. Detta innebär att kvinnor utför ett omsorgsarbete (obetalt) för sin familj och framförallt då för sina män. Denna tid kan omsättas i pengar. Får män hjälp med att gå till biblioteket så kan de använda den frigjorda tiden till exempelvis förvärvsarbete. Men givetvis kan det lika väl vara så att detta speglar en arbetsdelning där mannen gör andra tjänster för sin partner, eller familjenyttiga aktiviteter. Vi har inga detaljerade studier över detta. Och huruvida kvinnors boklåning till sina män också påverkar mäns läsvanor, så att mäns bokkonsumtion skulle minska om kvinnor minskade sina lån till dem väcker flera intressanta frågeställningar som vore värda att fördjupa sig i.

Fördelas resurserna jämställt?

	Resursfördelning	Värderingar
Utlåning	Merpart till kvinnor, men statistiken kan vara missvisande då den speglar den som lånar, inte den som läser.	Kvinnor lånar åt hela familjen
Besök	Det framstår som mestadels kvinnor besöker biblioteken, men statistiken bör utvecklas så att samtliga aktiviteter som biblioteken erbjuder kommer med.	?

Kultur

Kulturbudgeten uppgick år 2008 till cirka 30 miljoner kronor med 2,5 miljoner kronor i intäkter. Verksamheten som vi har studerat innefattar konsthallen, kulturskolan, kulturstipendier, kulturhistoriska verksamheten vid Hogslaby samt kulturaktiviteter för äldre. Observera att bibliotek inte ingår, vilket kan vara en vanlig förväntning.

Botkyrkas Konsthall

Målgruppen för Konsthallen i Botkyrka är alla som är intresserade av samtidskonst, oavsett ålder och förkunskaper. Förutom konsthallen inbegriper verksamheten även ett museum, X:et museet, till minne av en av Tumbas mest kända konstnärer, Sven X:et Erixson.

Konsthallen erbjuder program- och pedagogikverksamhet som fokuserar på föredrag, författarbesök, seminarier, workshops, festivaler samt olika typer av visningar och informationsmaterial. Konsthallen kostar kommunen cirka 3,5 miljoner kronor. Konsthallen tar inte ut någon entréavgift, varför Konsthallen inte genererar några större intäkter. Totala antalet besök ligger strax under 20 000 på ett år. Detta motsvarar ett besök av var tredje vuxen i Botkyrka, per år. Varje besök kostar kommunen cirka 200 kr.

Tabell 5 Nyckeltal för Konsthallen

Konsthall	Utfall 2007	Utfall 2008	Mål 2009	Mål 2010
Besök på Konsthallen	19 215	17 175	20 000	20 000
Besök / öppettimme på Konsthallen	15	13	16	22
Kostnad / besök på Konsthallen	164	197	210	207
Total kostnad (ca)	3,1 mkr	3,4 mkr	4,2 mkr	4,1 mkr

Fler kvinnor än män besöker Konsthallen

Som vi kan se från tabell 5 hade Konsthallen cirka 17 000 besökare år 2008. Vi har inga tillförlitliga uppgifter över hur dessa besökare fördelas på ålder och kön, men brukarundersökningen som gjordes 2008 och omfattade 66 besökare (0,3 % av de totala besöken) visade att 75 procent av de svarande var kvinnor och 25 procent av de svarande var män. Närmare 70 procent bodde i Botkyrka kommun.

I brukarundersökningen ses tendenser till skillnader i anledningar till besöket mellan grupperna kvinnor och män. Cirka 70 procent av kvinnorna besöker Konsthallen i regi av en skola, och 30 procent på egen hand, medan knappt 40 procent av männen besöker i regi av en skola och drygt 60 procent på egen hand. De möjliga besöksanledningarna var Visning, Bildverkstad, Kurs, Programpunkt, Workshop/seminarium samt Annat.

Varannan kvinna besöker konsthallen för att ta del av verksamheten i Bildverkstaden, medan en av åtta män har samma anledning, samtidigt som fyra av tio män har angett kategorin ”annat” som anledning och endast två av tio kvinnor angett detsamma. Ingen av de svarande har tagit del av kursutbudet. Genomförandet av brukarundersökningen skulle dock behöva förbättras så att svarsfrekvensen blir högre och så att den fångar människornas olika aktiviteter i Konsthallen. Vid sidan om detta vore det även bra att genomföra en ren besökarundersökning som exempelvis fångar besökarna uppdelade efter kön, ålder och kulturell bakgrund, samt besöksfrekvensen.

Om könsfördelningen i brukarundersökningen speglar besökarnas könsammansättning, bekräftar detta det nationella mönstret av att fler kvinnor än män besöker konsthallar (men kvinnor tenderar också att i högre grad än män besvara enkäter, vilket kan påverka brukarundersökningens urval). Enligt kulturvaneundersökningar som görs av SCB, den senaste undersökningen från år 2006, har fyra av tio kvinnor och tre av tio män under den senaste 12-månadersperioden besökt en konsthall/konstmuseum. Det skulle motsvara en könsfördelning bland besökarna om 60 procent kvinnor och 40 procent män.

De flitigaste besökarna, mer än fem besök om året nationellt, görs av sex procent av kvinnorna och fyra procent av männen. I SCB:s studier identifieras att det främst är äldre kvinnor som har ökat sitt besökande, medan både unga kvinnors och unga mäns intresse för konstutställningar har minskat sedan 1980-talet (Kulturrådet, 2008). Åldersfördelningen bland besökarna bör vara en fråga för Konsthallen att fördjupa sin kunskap om.

Vilka konstnärer har köpts in till konsthallen?

Totalt sett har ett 40-tal verk köpts in under åren 2006-2009. Könsfördelningen ser olika ut år för år och antalet verk för enskilda år är så lågt att en utvecklingstrend är svårbedömd. Antalet verk skiftar från tre stycken ett år till som mest 17 stycken, så vi behandlar således samtliga konstverk tillsammans. Totalt har 18 verk av elva kvinnor köpts in och 24 verk av nio män, detta innebär en könsfördelning om 43 procent verk av kvinnor och 57 procent av män, konstnärerna representeras av 55 procent kvinnor och 45 procent män. Åtta av verken är gjorda av Sven X:et Erixson. Om vi räknar bort X:ets Erixsons verk blir fördelningen istället att 53 procent är skapade av kvinnor och 47 procent av män. Både med och utan X:et ligger representationen inom den accepterade jämna könsrepresentationen 60/40 procent. Vi saknar här dock prisuppgifter för konstverken, vilket är en viktig del av en genusmedveten analys.

Tabell 6 Antal konstverk av kvinnor respektive män inköpta till Botkyrka Konsthall

	2006	2007	2008	2009	Totalt
Konstverk av kvinnor	3	7	1	7	18
Konstverk av män	0	1	16	7	24
Totalt	3	8	17	14	42

Den jämna könsfördelningen är i linje med könsrepresentationen bland konstnärer i Sverige. Konstnärskollektivet utgörs sedan decennier av en jämn representation. Trots en jämn representation finns det dock könsstereotypa mönster och genusordningen råder även inom bildkonstsektorn. I fördjupade studier visas att män i högre grad blir upplyfta som genier, att mäns konstverk säljs till ett högre genomsnittspris (med hänsyn tagen till konstnärlig teknik) och att män ges större resurser i form av utrymme vid utställningar etc. i jämförelse med kvinnor. I Botkyrka är representationen av konstnärer i samlingen jämställd, men vi saknar uppgifter om konstverkens priser och vilket utrymme de ges i konsthallen.

Komplementära och alternativa aktiviteter till Konsthallen

Kostnader för besökaren är minimerade då Konsthallen tillämpar gratis entré samt är placerad i Tumbas centrum, bredvid biblioteket, nära till transporter som bussar och pendeltåg och även goda parkeringsmöjligheter. Enligt uppgift har konsthallen inget organiserat ideellt arbete.

Tid är en viktig resursfaktor. Konsthallens öppettider har minskat med cirka 25 procent mellan 2007 och 2010, enligt nyckeltalen i tabell 4, men man fokuserar enligt de politiska målen på att utöka öppettiderna på helgen med söndagsöppet. Utökade öppettider på helgen kan förväntas öka besöken ”i egen regi”. Enligt brukarundersökningen verkar kvinnor i högre grad besöka konsthallen i regi av skola och män i egen regi, vad beror detta på? Är det skillnader i preferenser? Eller är det en tidsfaktor, att begränsade öppettider på helgen gör att kvinnor inte kan gå på fritiden i samma grad som män? Vad har män för preferenser för Konsthallen? Vad kan öka deras intresse för att besöka den? Här finns många intressanta frågor att besvara för Konsthallen för att maximera medborgarnas nyttjande.

Fler kvinnor bland besökarna men likvärdiga villkor

Vi antar att besökarna utgörs av mellan 60-70 procent kvinnor och 30-40 procent män. Dessa får se konstverk av ungefär lika många kvinnor som män, men främst av Tumbas stora konstnär, Sven X:et Erixson. Det är lätt att ta sig till Konsthallen, och man satsar på att utöka öppettiderna på helgerna då politikerna uppfattar att detta kommer att förbättra innevånarnas möjlighet att besöka Konsthallen.

Fördelas resurserna jämställt?

	Resursfördelning	Värderingar
Besök	Brukarundersökningen tyder på en merpart kvinnor	Jämn fördelning av konstnärer i konsthallen
Inköpta konstverk	Vi vet ej priser för konstverken	Jämn fördelning

Kulturskolan

På kulturskolan kan barn och ungdomar mellan cirka 5 och 20 år gå kurser i musik, bild och animation, dans och teater. Det totala antalet elever uppgick år 2008 till cirka 2000, varav cirka 1200 gick ämneskurser och 750 i så kallade ”övriga verksamheter”. Anmälningssblanketterna är uppdelade i två, en för musik, bild och animation, och en för dans och teater. I tabell 7 ses även andelen barn och unga som andel av totala målgruppen i åldersintervallet som står i kö till kulturskolan, samt kostnadsutvecklingen per elev. Den markanta kostnadsökningen, från 550 kr år 2008 till beräknat 3 800 kr år 2009, beror på att kommunen övergått till ett nytt beräkningssätt. Från att ha fördelat kostnaden på samtliga ungdomar som Kulturskolan mött under ett år beräknar man nu genomsnittskostnaden endast utifrån antal elevplatser i Kulturskolan.

Tabell 7 Kommunens nyckeltal över Kulturskolan

Kulturskola	Utfall 2008	Mål 2009	Mål 2010
Elever i kulturskolans ämneskurser	1 172	1 250	1 250
Elever i kulturskolans övriga verksamheter	750	2 000	2 000
Kostnad / elev i kulturskolan	547	3 825	4 084
Total kostnad (ca)		4,8 mkr	5,1 mkr
Kö till kulturskolan i relation till antal 7 - 19-åringar i kommunen	3%	3%	3%

Ämneskurser

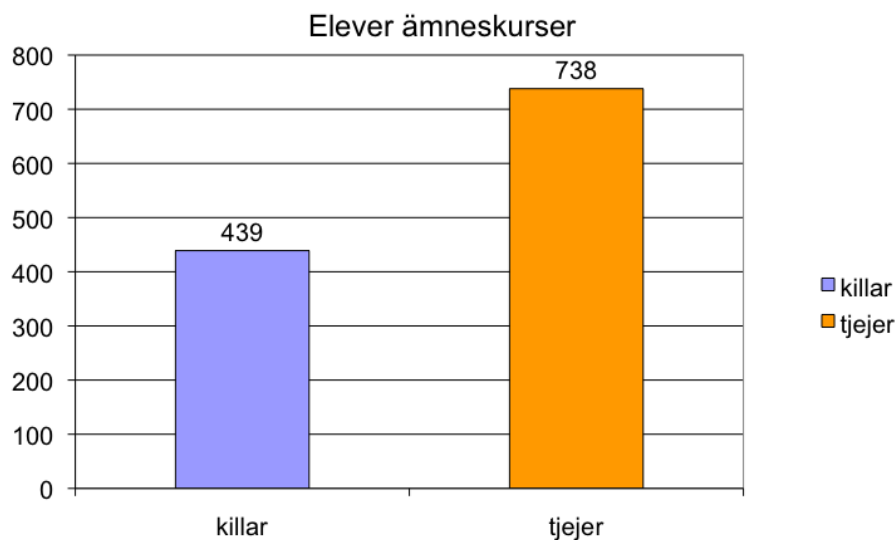
Det finns ingen begränsning i hur många ämneskurser en elev kan gå under en termin. Deltagandet i de olika ämneskurserna visar på en tydlig könsuppdelning enligt tabell 8. Dans, teater och bild/animation är alla dominerade av tjejer, mellan tre av fyra upp till nio av tio deltagare är tjejer.

Tabell 8 deltagare i ämneskurser våren 2010

Kulturskolan	Antal elever	Andel tjejer	Andel killar
Dans	161	88 %	12 %
Teater	52	81 %	19 %
Bild och animering	25	75 %	25 %
Musikinstrument	711	54 %	46 %
Totalt	949	62 %	38 %

Trots en jämn könsfördelning totalt inom instrumentgruppen är könssegregeringen tydlig. De instrument som spelas av en majoritet pojkar (fler än 60 %) är elgitarr, elbas, slagverk, trombon och trumpet. De kurser som domineras av killar är musikdata och rock & pop. Tjejdominerade (fler än 60 %) instrument är piano, blockflöjt, violin, tvärflöjt och sång.

Piano är det mest populära instrumentet av alla (200 elever) och spelas av 75 procent tjejer och 25 procent killar. Därefter kommer gitarr (43 procent tjejer och 57 procent killar) som tillsammans med cello är de enda instrument med en könsfördelning inom 40/60-ramen.

Eleverna i kulturskolans ämneskurser uppgår under våren 2010 till närmare 1200, dessa utgörs till 63 procent av tjejer och 37 procent av killar.

Fler tjejer än killar och med längre engagemang i kulturskolan

Brakarundersökningen från 2008 besvarades av 155 elever och visar på en könsfördelning om cirka 70 procent flickor och cirka 30 procent pojkar. I jämförelse med könsfördelningen våren 2010 har fler tjejer och färre killar besvarat enkäten i relation till andelen inskrivna tjejer och killar. Av de svarande har tjejerna i genomsnitt gått längre tid på kulturskolan än de svarande pojkarna. Samtliga killar går kurs i

instrument/sång, tillika merparten av tjejerna, cirka 95 procent, cirka fem procent av tjejerna går instrument/sångkurs och på teater och dans.

En intressant fråga i brukarundersökningen till instrumentelever är huruvida de deltar i ensemble/orkesterverksamhet. Fyra av tio, gäller både tjejer och killar, deltar i orkesterverksamhet, men av dem som inte deltar finns genusskillnader i anledningen; tjejer svarar i högre grad att de inte blivit erbjudna att vara med medan killar svarar att de blivit erbjudna men inte har tid. Samtliga frågor om bemötande, så som om man lär sig något, om lärarna är bra och om man känner sig trygg, etc. får genomgående höga betyg. Den enda fråga som utmärker sig med ett lägre betyg av både tjejer (3,33) och killar (3,09) är frågan om man kan få nya vänner på kulturskolan. Bedömningsskalan har fem som maxbetyg, och samtliga andra frågor har genomsnittsvärden över 4,14. Den tjejdominerade kulturskolan ses alltså inte som en socialiseringsplats, en fråga som skulle vara spännande att jämföra med uppfattningen på fritidsgårdarna, men dessvärre har samma fråga inte ställts i brukarundersökningen på fritidsgårdarna.

Kostnader för individen

Avgifter för kulturskolan betalas per ämne och termin. Avgift för en elev är 750 kr/termin/ämne, för amnena musikal och avancerat program är avgiften 1500 kr.

Tabell 9 Individers kostnader för Kulturskolan

Typ av kurs	Kostnad
Ämneskurs	750 kr/termin/ämne
Syskonavgift*	650 kr/termin/ämne
Musikal	1 500 kr/termin
Avancerat program	1 500 kr/termin
Enbart ensemble	375 kr/termin
Enbart ensemble (elev över 20 år)	750 kr/termin
Instrumenthyra	300 kr/termin

Kulturskolan finns i Tumba, Tullinge och Alby och bedrivs i hög utsträckning i skolans lokaler. Detta för att kommunen eftersträvar att genomföra verksamheten i barnens närområde i största möjliga mån. Det finns ingen interndebering för denna tid, så lokalkostnaderna är låga. I Tumba och Tullinge ligger lokalerna nära pendeltåg, medan den i Alby ligger en bit ifrån tunnelbanan men i anslutning till fritidsgård och andra kulturaktiviteter. Vi kan inte se några direkta ojämställdheter i avgiftssystemet.

Traditionella genusmönster bland de unga

Kulturskolans verksamhet är ett resultat av vad vi uppfattar som unga människors egna val, kanske med viss påverkan från deras föräldrar. Eftersom kulturskolans deltagare uppvisar så tydliga mönster av könssegregering blir det dessvärre tydligt hur påverkade också de yngre generationerna är av föreställningar om beteende baserat på genusordning och könsroller för sina val.

Fördelas resurserna jämställt?

Resursfördelning	Värderingar
Mest tjejer tar del av kulturskolan, 62 procent.	Tydligt könssegregerade aktiviteter.

Kulturstipendium

Botkyrka kommun har fördelat kulturstipendium sedan år 1970, stipendiaterna är framförallt professionella kulturskapare från Botkyrkabygden så som Lottie Ejebrant, Latin Kings och Cirkus Cirkör. Fram till år 2010 har sammanlagt 12 grupper och 74

konstnärer förärats detta kulturstipendium. Könsfördelningen totalt bland de enskilda konstnärerna uppgår till 30 procent kvinnor och 70 procent män, och av det totala inflationsuppräknade beloppet har 24 procent gått till kvinnor och 76 procent till män. Under 2000-talet var andelen kvinnor 37 procent och andelen män 63 procent. Tendensen är således en ökande andel kvinnor, men kvinnor är fortfarande underrepresenterade i jämförelse med att konstnärskollektivet har en jämn könsfördelning. Mellan åren 1970-2010 har 800 000 kr fördelats i nominellt värde, och justerat för inflation (omräknat till 2010 års priser i januari) cirka 1,4 miljoner kronor. Den faktiska summan, omräknat i 2010 års priser är ganska jämn, men kvinnor har erhållit ett något lägre genomsnittligt belopp, 16 400 kr jämfört med män, genomsnitt 17 600 kr (här ingår också mottagare som utgörs av två personer). I procent kan man säga att kvinnor genomsnittligt har fått 93 procent av vad män genomsnittligt har fått. Grupper har i genomsnitt erhållit 13 900 kr inflationsuppräknat belopp (som grupper räknas minst tre personer).

Tabell 10 Kulturstipendiaterna 1970-2010

Mottagare	Antal	Belopp finns	Totalt nominellt belopp kr	Inflationsuppräknat belopp kr	Genomsnittligt inflationsuppräknat stipendiebelopp i kr
Grupper	12	12	114 000	151 900	13 900
Kvinnor	22	21	216 500	343 100	16 400
Män	52	51	360 000	897 200	17 600
Totalt			585 500	1407 700	

Kulturstipendiet från Botkyrka kommun under 1970 – 2010 ges mer frekvent till män än till kvinnor vilket är ett tecken på ojämställdhet då konstnärskollektivet under perioden representerats av ungefär hälften kvinnor och hälften män. Vad gäller den enskilda värderingen framstår beloppen vara ungefär jämna.

Överrepresentation av män bland stipendiaterna

Innanför vår symboliska budgetbox ses att beloppen mellan enskilda individer är ganska samstämmiga. En skillnad ses i att kvinnor genomsnittligt har fått 93 procent av vad män genomsnittligt har fått. Frågan är om detta beror på en ”värderingsskillnad” eller slumpen, då antalet mottagare (antalet observationer) per år är så pass lågt. Däremot finns ett tydligt mönster på gruppnivå, dvs. att fler män än kvinnor tilldelas stipendium.

Fördelas resurserna jämställt?

	Resursfördelning	Värderingar
Stipendiaterna	Merpart män, 70 procent män.	Risk att kvinnor gets ett genomsnittligt lägre belopp.

Kulturhistoria och kulturarv

Botkyrka bedriver ett aktivt bevarande av kulturarv genom en järnåldersby vid namn Hogslaby. Området runt Hogslaby är rikt på lämningar och fornminnen. Framförallt är verksamheten inriktad på skolklasser som under handledning av forntidspedagoger får prova olika förhistoriska vardagstekniker: laga mat, baka bröd, samla ätliga växter, tova fårull, spinna garn och även färga med växter. De får även göra kärl och smycken av lera som bränns på järnåldersvis. Det finns också en smedja där besökarna kan arbeta med järn och göra t. ex. krockar och eldstål.

Inom Hogslaby bedrivs främst pedagogisk verksamhet för skolklasser, men den är även öppen för allmänheten. Exempelvis erbjuds vandringar, med eller utan guide. Totalt har cirka 3 500 personer besökt byn under 2009. Av dessa utgjorde närmare 80 procent

skolklasser. Skolklasser antas ha en jämn könsfördelning, och vi kan därför dra slutsatsen att av kommunens utgifter för järnåldersbyn går ungefär lika mycket till kvinnor som till män. Dock har allmänhetens besök ökat under 2009, varför det finns god anledning att börja föra könsuppdelad statistik för besökarna till Hogslabyns verksamhet.

Vi vet att 85 procent av besökarna utgörs av skolklasser och dessa bör vara hälften tjejer och hälften killar. Men vi vet för lite om könsammansättningen bland besökarna från allmänheten för att dra slutsatser om resursfördelningen bland dem. Av aktiviteterna att döma förmedlas kunskap om både kvinnors och mäns vardagsliv under järnåldern.

Fördelas resurserna jämställt?

	Resursfördelning	Värderingar
Besökare	Jämn fördelning av besökare, statistiken bör dock utvecklas	Både kvinnors och mäns historia speglas.

Kultur för äldre

Kultur för äldre innebär bland annat berättarcafé, konserter, utställningar, vandringar och utbildningar på diverse områden. En del av aktiviteternas fokus framstår också vara generationsöverskridande möten, så som sportlovsarrangemang med barnbarnen. Under våren 2010 har ett antal aktiviteter genomförts. Totalt har 237 vuxna deltagit, av dessa var 60 procent kvinnor och 40 procent män. Ett flertal planerade aktiviteter rapporteras dock ha blivit inställda på grund av lågt intresse eller för dålig marknadsföring.

Sammantaget ses att en något övervägande del av deltagarna på arrangemangen är kvinnor. Målgruppen 65 år och äldre består i Botkyrka av 55 procent kvinnor och 45 procent män, således får kvinnor en något större andel av resurserna för dessa kulturaktiviteter än män i Botkyrka.

Fördelas resurserna jämställt?

	Resursfördelning	Värderingar
Deltagare	Fler kvinnor (60 %) än män (40 %) i relation till målgruppen, 55 % kvinnor och 45 % män.	Attraherar dessa typer av aktiviteter främst kvinnor, vad har män för behov?

KAPITEL 4

Ungdom och förening

Avdelningen Ungdom och förening hade 39 miljoner kr i utgifter och en knapp miljon kr intäkter år 2009. Den består av finansiering av fritidsgårdar både genom egen regi och genom stöd till studieförbund som driver fritidsgårdar, och stöd till föreningar i form av kontantbidrag. I detta avsnitt behandlar vi föreningsstöd tillsammans med lokalsubventionerna vars totala omfattning presenteras i avsnitt fyra. Materialet bygger på en tidigare fördjupningsstudie som synliggör hur kontantstöd och anläggningsstöd samspelar.

Fritidsgårdar

I Botkyrka finns nio fritidsgårdar och tre temagårdar. Bland de nio fritidsgårdarna riktas Ungdomens Hus särskilt mot äldre ungdomar medan två gårdar kallade Musikhus har särskilt fokus på musik och erbjuder tillgång till replokaler, studio, dans och kurser. Dessutom finns en gård som är riktad till ungdomar med funktionsnedsättning. Flera av fritidsgårdarna i Botkyrka drivs av föreningar som ABF, Studieförbundet och Botkyrka Vi unga och har både öppen och riktad verksamhet. På vardagarna är öppettiderna i regel mellan kl. 18.00 och 22.00. Under helger, lov och speciella arrangemang varierar öppethållandet. De tre temagårdarna är inriktade på ridning och djurskötsel respektive dans, sång, teater, ljus och ljud etc. För fritidsgårdarna (ej temagårdarna) finns besöksiffror enligt tabell 11.

Tabell 11 Kommunens nyckeltal för fritidsgårdar

Fritidsgårdar	Utfall 2007	Utfall 2008	Mål 2009	Mål 2010
Besök på föreningsdrivna fritidsgårdar	58 443	78 499	70 000	75 000
Öppettimmar på föreningsdrivna fritidsgårdar	7 779	8 091	6 300	7 800
Besök / öppettimme på föreningsdrivna fritidsgårdar	8	10	11	10
Kostnad / besök på föreningsdrivna fritidsgårdar, kr	229	166	220	214
Kostnad	13 mkr	13 mkr	15 mkr	16 mkr
Andel tjejer på föreningsdrivna fritidsgårdar	33 %	31 %	38 %	33 %
Besök på Musikhuset Kärsby (kommunalt)	48 300	55 000	45 000	47 000
Öppettimmar på Musikhuset	2 540	2 700	2 400	2 500
Besök / öppettimme på Musikhuset	19	20	19	19
Kostnad / besök på Musikhuset, kr	57	52	73	66
Kostnad	3 mkr	3 mkr	3 mkr	3 mkr
Andel tjejer på Musikhuset		25 %*	33 %	35 %
Besök på Ungdomens Hus (kommunalt)	50 800	38 000	40 000	40 000

Fritidsgårdar	Utfall 2007	Utfall 2008	Mål 2009	Mål 2010
Öppettimmar på Ungdomens Hus	3 300	2 500	2 200	2 200
Besök / öppettimme på Ungdomens Hus	15	15	18	18
Kostnad / besök på Ungdomens Hus, kr	55	77	82	82
Kostnad	3 mkr	3 mkr	3 mkr	3 mkr
Andel tjejer på Ungdomens Hus		28 %*	33 %	33 %

* Uppskattning baserad på brukarundersökning 2008

Killar står för en majoritet av besöken

Totalt sett utgör killar en majoritet av besökarna. Enligt underlaget från varje fritidsgård gäller detta samtliga gårdar förutom en, den som är riktad till ungdomar med funktionsnedsättning, där är könsfördelningen jämn. Det finns även statistik uppdelad efter vilka som tar del av den öppna verksamheten och den riktade verksamheten (dvs. kurser etc.). Den riktade verksamheten utgör 13 procent av de totala besöken, alltså en liten del. Här visar det sig dock att fem av nio fritidsgårdar har riktade verksamheter som har en majoritet tjejer bland deltagarna, de andra tre har en majoritet killar bland deltagarna. Trots detta utgör killar totalt en mindre majoritet bland totala antalet deltagare i de riktade verksamheterna, 57 procent killar och 43 procent tjejer. Detta förklaras av att hälften av samtliga deltagare i riktad verksamhet är registrerade på ett av Musikhusen, och könsfördelningen på det Musikhuset uppgår till 85 procent killar och 15 procent tjejer. En förklaring till tjejdominansen i majoriteten av de riktade verksamheterna är att flera av dessa, enligt beskrivning på hemsidan, är ”tjejrum”, tjejkvällar och öppettider avsedda endast för tjejer en viss dag i veckan (riktad verksamhet mellan 60-96 % tjejer). Andra fritidsgårdar presenterar inga särskilda insatser för tjejer på hemsidan, dessa anger även den lägsta besöksandelen av tjejer inom den riktade verksamheten (15-24 %). På detta område ser vi dock en del definitionsproblem i mätmetoden.

Brucarundersökningar från 2008 för Ungdomens hus respektive Musikhuset i Norsborg bekräftar könsfördelningen, här har 25 procent flickor och 75 procent pojkar svarat.

En intressant fråga i brukarundersökningen gäller om det finns aktiviteter som man aldrig deltagit i men som man har intresse av att vara med på. För tjejer är den viktigaste aktiviteten dans eller att spela teater, var tredje tjej anger detta, och bland killar är det att träna boxning, var fjärde kille anger detta. Hur planerar kommunen att möta upp dessa behov?

Ytterligare en viktig tendens i svaren på frågan om vad man önskar göra men inte gör, är att tjejer i högre grad än killar framstår som ”otillfredsställda”. Det vill säga en större andel av tjejerna (var tredje) anger att det finns aktiviteter som de skulle vilja pröva på, men inte gör i jämförelse med killarna (var fjärde). Vad kan detta bero på? Är utbudet begränsat med för få platser i exempelvis dans/teatergrupperna, eller är det andra faktorer som hindrar tjejer från att pröva de aktiviteter de är nyfikna på?

Killar tar för sig av spontanaktiviteter, tjejer ges utrymme inom strukturer

Det visar sig att fritidsgårdarnas besökare domineras av killar, och därmed går en merpart av resurserna för fritidsgårdar till killar. Flera fritidsgårdar försöker locka tjejer med hjälp av riktade verksamheter, frågan är om det ger någon långsiktigt integrerande effekt eller om det upprätthåller särskiljandet utifrån kön?

Som alternativ aktivitet till fritidsgårdar hittar vi till exempel Kulturskolans aktiviteter, som i jämförelse med fritidsgårdarna erbjuder organiserade aktiviteter. Rimligtvis borde alla dessa musikanter under utbildning på Kulturskolan vilja bruka fritidsgårdarna med inriktning på musik för spontant musicerande vid sidan om övningarna på Kulturskolan.

Men tjejdominansen på Kulturskolan återspeglas inte alls på dessa fritidsgårdar. I brukarundersökningarna framgår det att tjejer i högre grad än killar inte prövar på aktiviteter som de gärna vill prova. Kan detta vara en grund till tjejernas lägre representation på fritidsgårdarna, och hur ska kommunen arbeta för att få tjejer att pröva på? Det är frågetecknen som kräver en kvalitativ studie.

Fördelas resurserna jämställt?

	Resursfördelning	Värderingar
Fritidsgårdar	Majoritet killar med mer än 65 % av besökarna.	Tjejer återfinns i de riktade verksamheterna. Men vi uppfattar även att mätmetoden bör ses över.

Föreningar och studieförbund

Föreningslivet i Botkyrka utgörs av kulturföreningar, båtklubbar, idrottsklubbar, pensionärsföreningar, scouter, handikappföreningar, politiska föreningar, studieförbund m fl. Föreningar och studieförbund omsatte under 2008 cirka 13 miljoner i form av kontanta föreningsbidrag. Tre miljoner var stöd till studieförbunden och 10 miljoner fördelades till cirka 160 föreningar. 105 av dessa föreningar har även använt kommunalt subventionerade lokaler, cirka 42 000 bokade timmar, till ett värde av cirka 10 miljoner kronor netto, det vill säga kostnaden för kommunen efter att föreningen betalt avgift för lokalen.

Vi presenterar här hur dessa cirka 10 miljoner i kontantstöd tillsammans med de cirka 10 miljoner kronor i nettosubvention för lokalbokningar (dvs. summan efter att föreningen betalat avgift för lokalen) har fördelats till föreningarna (här ingår ej studieförbund och 15 föreningar där information om medlemmar/deltagare saknas). Sju föreningar som inte har kommunalt kontantstöd har också bokat tid i de kommunala lokalerna till ett nettovärde av 100 000 kr. Vi har dessvärre inga uppgifter om deras medlemmar eller verksamheternas inriktning.

Nio studieförbund har verksamhet i kommunen genom studiecirkelar, kulturarrangemang och genom ansvar för ett par av fritidsgårdarna. Tre av dessa har bokat tid i de kommunala lokalerna, men vi har inga deltagaruppgifter för dessa och därför redovisas de inte i följande beräkningar.

Bland föreningarna som mottar stöd finns vissa som nästan uteslutande arbetar med barn- och ungdomsverksamhet, andra föreningar samlar vuxengrupper och ytterligare andra utför uppdrag åt kommunen.

Mer än hälften av Botkyrkas befolkning är engagerade i föreningslivet

Föreningarna aktiverar cirka 20 000 ungdomar under 20 år (här vet vi ingenting om hur många enskilda individer detta motsvarar, dvs. hur ofta en person är engagerad i flera föreningar samtidigt) och cirka 26 500 vuxna (inte heller här vet vi hur många enskilda individer siffrorna motsvarar). Om siffrorna motsvarade enskilda individer vore det mer än hälften av kommunens innevånare.

Det registrerade antalet medlemmar i föreningarna med kommunalt stöd i Botkyrka utgjordes år 2008 av närmare 46 500 medlemmar, av dessa var cirka 47 procent kvinnor/flickor och 53 procent män/pojkar. I tabellen 11 ses antalet medlemmar uppdelat efter olika inriktningar. Vi har gjort en annan indelning än förvaltningen för dessa kategorier vad gäller konst, kultur och religiösa föreningar. Konst kategorin innebär föreningar som fokuserar på en särskild konstform så som dans, musik, teater etc. Kulturföreningar innefattar föreningar som samlar ett lands eller grupp av

människors kultur och religiösa föreningar samlar en viss religion. Denna indelning är inte oproblematisk, men är ett kategoriseringsförsök. Fler killar och män är engagerade i idrottsföreningar, kvinnor och tjejer är i högre grad engagerade i sociala föreningar och pensionärsföreningar. Inom kulturföreningar, religiösa föreningar och föreningar för personer med funktionsnedsättning är de engagerade jämnt fördelade mellan kvinnor och män. En intressant aspekt vore att analysera maktförhållanden inom föreningarnas styrelser, men det ligger utanför fokus i denna studie.

Tabell 12 Totalt antal föreningar och antal medlemmar* 2008

Föreningsverksamhet	Antal föreningar (varav ej uppgift)	Tjejer	Killar	Kvinnor	Män
Föreningar för personer med funktionsnedsättning	12 (2)	55	85	525	500
Idrottsföreningar	68 (2)	3 980	5 385	2 945	5 710
Konstinriktade föreningar	24 (4)	270	200	1 470	1 340
Kulturföreningar	26 (0)	2 630	2 820	2 020	2 095
Pensionärer	9 (3)	0	0	1 495	1 130
Religiösa föreningar	9 (0)	2 140	2 050	2 340	2 770
Sociala föreningar	14 (2)	460	160	1 435	590
Övriga	3 (2)	0	0	95	100
Totalt samtliga	165 (5)	9 535	10 700	12 325	14 235

* Avrundade värden

Av tabell 13 framgår hur kommunens stöd fördelas. Beloppen bygger på en summering av kontantstödet och de beräknade lokalsubventionerna, och en beräkning per medlem har gjorts. Ekvationen lyder; kontantstöd + lokalsubvention (netto, dvs. minus ev. avgift) summerat för samtliga föreningar inom gruppen, dividerat med totala antalet medlemmar inom respektive ålders- och könsgrupp.

Tabell 13 Totalt stöd* (kontant + lokalsubvention) i kronor och per medlem 2008

Föreningsverksamhet	Total summa	Tjejer kr/medlem	Killar kr/medlem	Kvinnor kr/medlem	Män kr/medlem
Föreningar för personer med funktionsnedsättning	443 000	350	385	165	310
Idrottsföreningar	15 258 000	1 060	1 215	525	510
Konstinriktade föreningar	1 727 000	365	200	305	290
Kulturföreningar	2 096 000	230	220	195	230
Pensionärer	308 000	0	0	110	120
Religiösa föreningar	274 000	30	30	35	30
Sociala föreningar	1 172 000	175	300	330	670
Övriga	1 000	0	0	0	0
Totalt samtliga	21 279 000	535	690	260	320

* Avrundade värden

Vi ser att fler killar och män är engagerade i idrottsföreningarna och de föreningar med många killar får en större summa per individ så att totalt sett ges 1 215 kr/kille och 1 060 kr per tjej. Färre kvinnor är engagerade, cirka hälften så många som männen, men en större summa 525 kr/kvinna ges än per man, 510 kr/man.

Inom sociala föreningar är betydligt fler tjejer och kvinnor engagerade, cirka 70 procent och 30 procent män. Men resursfördelningen är tydligt ojämförbar åt andra hållet, 175 kr/tjej respektive 300 kr/kille, och 330kr/kvinna och 670 kr/man. Nationella studier av civilsamhället visar på att kvinnor i högre grad än män ägnar sin tid åt samhällsnyttigt ideellt engagemang, som kvinnojourer och hjälparbete, medan män i högre grad

engagerar sig i föreningar där de själva utgör målgruppen, som idrottande (Socialstyrelsen, 2004). Dessa tendenser ses alltså även i Botkyrka kommun.

Framträdande är också resursfördelningen per person mellan män och kvinnor i organisationer för personer med funktionsnedsättning, 165 kr/kvinna men 310 kr/man, för ungdomar är fördelningen mer jämn 350 kr/tjej och 385 kr/kille. Inom konstinriktade föreningar ges en större del per medlem till tjejer, 365 kr/tjej i jämförelse med 200 kr/kille, stödet per vuxen är mer jämt, 305 kr/kvinna och 290 kr/man.

Kulturföreningar får ungefär lika mycket per tjej och kille, 230 kr respektive 220 kr, men mer per man (230 kr/man) än per kvinna (195 kr/kvinna). Pensionärsföreningarna får 110kr/kvinna och 120 kr/man. Religiösa föreningar ges cirka 30 kr per medlem oavsett kön och ålder.

Av tabell 14 framgår att ungdomar utgör 43 procent av totala antalet engagerade, och vuxna 56 procent. Fler killar, 23 procent, än tjejer, 20 procent. Fler män, 30 procent, än kvinnor, 26 procent. Det är killar som får den största andelen av det totala stödet, 36 procent. Ungdomar får totalt 61 procent av medlen, och dessa fördelas mellan tjejer och killar så att tjejer får 41 procent och killar får 59 procent. Av medlen till vuxna går även här 41 procent till kvinnor och 59 procent till män.

Tabell 14 Medlemmar* och kronor i procent

Föreningsverksamhet	Totalt	Tjejer	Killar	Kvinnor	Män
Medlemmar	46 800	20 %	23 %	26 %	30 %
Kronor	20 201 000	25 %	36 %	16 %	23 %

* För de 150 föreningar det fanns uppgifter för

Tabell 15 Primära budgeten

Primära budgeten	Kvinnor	Män	Diskussion
Målgruppen	50 %	50 %	Botkyrkas befolkning, jämn könsfördelning
Mottagargruppen	47 %	53 %	Den totala andelen medlemmar är relativt jämn, men föreningslivet visar på tydliga genusmönster av isärhållning. Kvinnor tenderar även att välja föreningar som gör ideellt arbete, män i högre grad föreningar med aktiviteter där de själva är målgrupp.
Kontantstöd i kr per grupp	45 %	55 %	
Kontantstöd + lokalsubvention	41 %	59 %	Här ses att mindre stöd totalt sett ges till kvinnor när kontantstöd summeras med lokalstöd. Mansdominerade föreningar nyttjar alltså kommunens lokaler i högre grad.
Stöd per medlem	400 kr	500 kr	Män får alltså en större andel medel per individ än kvinnor.

De idrottsföreningar som får stöd från och rapporterar till Riksidrottsförbundet visar att deltagartillfällena, alltså aktiviteter (ej fysiska personer) som fått stöd under 2008 uppgår till 63 procent till killar och 37 procent till tjejer, siffrorna gäller åldersgruppen 7 – 20 år.

Siffror för 2008 från Riksidrottsförbundet visar att fotboll är en stark tjejidrott i Botkyrka, könsfördelningen inom fotbollen är mer jämn än genomsnittet i landet. Ridsport som är den näst största tjejidrotten efter fotboll i hela Sverige, kommer på femte plats i Botkyrka.

Vi kan dock se skillnader i aktivitetsgrad mellan tjejer och killar och mellan kommunens geografiska områden i kultur- och fritidsundersökningen från 2008. Det

finns tydliga skillnader i traditionellt föreningsengagemang mellan norra och södra Botkyrka, 31 procent av ungdomarna i Norra Botkyrka deltar i någon form av föreningsaktivitet i jämförelse med 52 procent av ungdomarna i Södra Botkyrka.

Tabell 16 Tjejer och killar som deltar i någon form av föreningsverksamhet 2008

	Tjejer	Killar	Totalt
Hela Botkyrka	38 %	42 %	46 %
Norra Botkyrka	24 %	27 %	31 %
Södra Botkyrka	50 %	51 %	52 %

I brukarundersökningen framkommer att dans är en viktig aktivitet för tjejer i Botkyrka, var tionde tjej är med i en förening för dans, medan en av hundra killar är det. Störst är dansintresset bland tjejer i norra Botkyrka och dans är stort i relation till det totala engagemanget i idrottsföreningar bland tjejer. 25 procent av tjejerna är med i en idrottsförening medan 40 procent av killarna är med i en idrottsförening.

Från rapporten ”Översyn av lokaltaxor och bidragsregler för föreningslivet inom Kultur- och fritidsnämndens verksamhetsområde i Botkyrka kommun” hämtar vi aktivitetssiffror över tjejers och killars idrottande i Botkyrka, som ses i tabell 17. Siffrorna bygger på Riksidrottsförbundets statistik.

Beräknat per antal deltagartillfällen utövades endast fyra av ett femtontal idrotter med en könsrepresentation inom 40/60-gränsen år 2008. Dessa var handboll, friidrott, orientering och simning.

Tabell 17 Deltagartillfällen för åldersgruppen 7-20 år i Botkyrka 2008

Nr	Tjejer	Antal deltagartillfällen	Fördelning i %	Nr	Killar	Antal deltagartillfällen	Fördelning i %
1	Fotboll	38 800	37 %	1	Fotboll	128 000	63 %
2	Gymnastik	24 900	83 %	2	Innebandy	42 700	71 %
3	Handboll	21 200	50 %	3	Ishockey	32 400	82 %
4	Innebandy	17 500	29 %	4	Handboll	21 000	50 %
5	Ridsport	16 200	97 %	5	Tennis	18 000	65 %
6	Tennis	9 800	35 %	6	Skolidrott	14 000	61 %
7	Skolidrott	9 100	39 %	7	Boxning	10 500	78 %
8	Ishockey	7 200	18 %	8	Gymnastik	5 200	17 %
9	Friidrott	5 700	58 %	9	Orientering	4 200	43 %
10	Orientering	5 500	57 %	10	Friidrott	4 100	42 %
11	Simning	4 000	51 %	11	Simning	3 900	49 %
12	Konståkning	3 600	100 %	12	Handikappidrott	3 300	74 %
13	Boxning	2 900	22 %	13	Budo- och kampsport	2 100	82 %

Källa: Riksidrottsförbundet

Större andel av resurserna för idrott går till killar och män

Inom förvaltningens budget är det tydligt att en större andel av resurserna går till killar och till män. Och könssegregeringen i aktiviteter är också betydande.

Budgetens grundantaganden kan ifrågasättas bland annat utifrån den statliga utredningen Föreningsfostran och tävlingsfostran - En utvärdering av statens stöd till idrotten SOU 2008:59. Man identifierar att idrottsrörelsen inte längre går i takt med sina utövare. Dagens ungdomar är mindre intresserade än tidigare generationer av tävlingsmomentet i idrottsutövandet, ungdomarna vill röra på sig, ha kul och umgås, men inte nödvändigtvis tävla. Inom Botkyrka har man sett detta och satt upp flera politiska mål om att utveckla möjligheterna för spontanidrott, som är ett sätt att utöva

idrott utan allt för starka tävlingsinslag. Frågan är hur de investeringar kommunen gör samspelar med detta mål? Och vilka krav man kan ställa och vilka behov man ska möta upp när det gäller organisering av spontanidrotten i framtiden?

Vidare kommer ytterligare resurser till dessa föreningar från nationell nivå, nästan fem miljoner kronor tillföll Botkyrkas idrottsföreningar av statliga medel, för verksamhetsåret 2008.

Fördelas resurserna jämställt?

	Resursfördelning	Värderingar
Föreningar	Merpart till killar och män, cirka 60 % av resurserna	Könssegregering i aktiviteter

Idrott och anläggning

Totalt användes närmare en tredjedel av förvaltningens medel till idrottsanläggningar under 2008, till en total kostnad om ungefär 60 miljoner kronor, med cirka nio miljoner kronor i intäkter. Anläggningarna används både av skolan och av allmänheten. Allmänheten utgörs främst av föreningar som nyttjar lokalerna. För dessa föreningar innebär kommunens ansvar för byggnation och drift en indirekt subvention och denna subvention redovisas i avsnittet ovan tillsammans med kontantstödet till samma föreningar.

Fotbollsplaner och idrottshall är prioriterade

Kultur- och fritidsnämndens otvetydigt största investeringar görs under 2009 och 2010 i en konstgräsplan samt en idrottshall. Vad vi kan se från kommunens egna nyckeltal är att flera anläggningar, som ishallar och bollplaner i stor utsträckning står outnyttjade. Det beror enligt förvaltningen på att ingen längre bokar grusplaner, grusplaner verkar alltså ha spelat ut sin roll, och behovet har flyttat till efterfrågan på konstgräsplaner, som samtliga är överbelagda. Fotboll är den populäraste sporten både bland tjejer och killar i Botkyrka så att bygga ut fotbollsplanerna kan ha positiva effekter ur ett jämställdhetsperspektiv.

En fråga som vi inte har undersökt är hur tider fördelas i idrottsanläggningar och på bollplaner. Framförallt skulle man vilja undersöka vilka som ges de mest eftertraktade tiderna på konstgräsplaner respektive grusplaner och i idrottshallarna. Anläggningar som mött en minskad efterfrågan är ishallarna och ett av kommunens mål under 2010 är därför att minska på tiderna i dessa.

Kommunen investerar även i upprustning av en idrottshall och det verkar finnas behov av detta då idrottshallarna har en mycket hög nyttjandegrad. Enligt ettårsplanen är målgruppen främst att förbättra för den barn- och ungdomsverksamhet som gymnastikföreningen bedriver. Gymnastik är en tjejdominerad idrott, och således främjar kommunen på detta sätt tjejers möjligheter till idrottande. En annan fråga är hur idrottshallarna ska fungera för spontanidrott och icke-tävlingsbetingad idrott? 60 procent av kommunens resurser går till lokalhållning

Lokaler är en viktig resurs som kommunen tillhandahåller och fördelningen av tider kan vara ett viktigt styrmedel. Det är tydligt att en stor del av nämndens resurser går till själva lokalhållningen. Nationella siffror från Sveriges Kommuner och Landsting gör gällande att i genomsnitt går cirka 60 procent av kommuners utgifter för fritidsverksamhet till anläggningar (allmän fritidsverksamhet, fritidsgårdar och anläggningar), detta utgör cirka 33 procent av både kultur- och fritidsutgifterna. Botkyrkas utgiftsfördelning för anläggningar motsvarar landsgenomsnittet.

En komplementär faktor vad gäller anläggningarna är att när dessa byggs, anlitas privata bolag i den mansdominerade byggbranschen. På pappret är kommunal sektor som arbetsplats kvinnodominerad, men det är viktigt att synliggöra också den andel av de kommunala medlen som genom investeringar går till löner i privata bolag, en kostnad som inte syns i kommunens budget på samma sätt som direkta lönekostnader.

Fördelas resurserna jämställt?

	Resursfördelning	Värderingar
Föreningar, samma siffror som i avsnittet om föreningar	Merpart till killar och män, cirka 60 % av resurserna	Könssegregering i aktiviteter

Vad vi vet mindre om är hur föreningar som bokar lokaler i tidsblock väljer att planera vilka grupper som ska få vilka tider inom föreningen, det är allmänt känt att exempelvis konståkare ofta får stå tillbaka för ishockeyn och ta de sämre tiderna i ishallar. För Botkyrka återstår det för förvaltningen att genomföra en sådan analys.

Simhallar

I Botkyrka finns två simhallar, Fittjabadet respektive Storstvetsbadet. Båda baden har även gym i anslutning och man kan köpa medlemskort för att bada och/eller använda gymmet. Simhallarna omsätter cirka 15 miljoner kronor per år och intäkterna uppgår till 40 procent av omsättningen. Deras öppettider är likvärdiga, cirka 4 100 timmar under året. Fittjabadet har registrerat närmare 70 000 besök år 2008, en ökning med 12 procent från året innan, och Storstvetsbadet har registrerat närmare 90 000 besök, ingen ökning.

Fittjabadet ligger på gångavstånd från tunnelbanan i Norra Botkyrka, ett område med en större andel innevånare med olika kulturella bakgrunder i jämförelse med området Södra Botkyrka där Storstvetsbadet ligger. I Södra Botkyrka utgörs innevånarna av en grupp som är mer homogen med traditionellt svensk bakgrund. Storstvetsbadet ligger en kort bussresa från Tumba centrum och pendeltågsstationen.

I Fittja har man mött upp behov hos folk med olika kulturella bakgrunder genom att erbjuda en tid i veckan enbart för kvinnor, söndag eftermiddag, då simhallen är stängd för män.

Tabell 18 Kommunens nyckeltal för badhallarna

	Utfall 2007	Utfall 2008	Mål 2009	Mål 2010
Besök på Fittjabadet	61 231	68 287	70 000	70 000
Besök / öppettimme på Fittjabadet	14	14	17	17
Besök på Storstvetsbadet	88 127	88 356	86 000	88 000
Besök / öppettimme på Storstvetsbadet	20	21	21	21

En kartläggning av personer med medlemskort och deras användning av bad och gym under våren 2010 visar på att närmare 60 procent av de knappt 1 000 unika besökarna är män och drygt 40 procent är kvinnor. Män nyttjar också anläggningarna med högre frekvens än kvinnor. Män står för närmare 70 procent av de totala besöken och har gjort i genomsnitt nio besök, medan kvinnor står för 30 procent av de totala besöken och har gjort i genomsnitt sex besök under tidsperioden.

Tabell 19 Besökare med årskort gym/bad våren 2010 (%)

	Kvinnor	Män	Totalt
Unika besökare	397 (42 %)	559 (58 %)	956
Antal besök	2341 (31 %)	5202 (69 %)	7543

Dessa siffror bekräftas av brukarundersökningen från 2008. Könsfördelningen bland de svarande där visar på en något jämnare fördelning av kvinnor och män, men visar också på att män nyttjar anläggningarna mer frekvent än kvinnor. Vanligaste nyttjandegraden för både kvinnor och män är dock enligt brukarundersökningen 1-3 gånger per vecka (69 procent totalt; 65 procent av kvinnorna och 73 procent av männen).

En viktig fråga i brukarundersökningen ur ett genusperspektiv är huruvida man känner sig trygg under sitt besök på simhallen och både kvinnor och män ger mycket högt betyg till båda simhallarna.

Kostnaden för kommunen per besök ligger på 68 kronor för Fittjabadet och 55 kr per besök på Storstretsbadet på grund av färre besök i Fittjas badhall. Det kan jämföras med vad priset för ett enskilt besök för besökaren är, 20 kr för ungdomar upp till 15 år och för pensionärer, och 40 kr för vuxna. Avgifter för besök och årskort uppfattas inte skapa skevheter ur jämställdhetsperspektiv. Priserna är också desamma för Fittjabadet som för Storstretsbadet, och eftersom driftskostnaderna är desamma men besökarna är färre i Fittja går en något större andel av resurserna för badhallar till Fittjabadet.

Fördelas resurserna jämställt?

Badhallarna utgör både simhall och gym. Dessa är de kommunala verksamheter som subventioneras minst av kultur- och fritidsnämndens verksamheter, intäkterna utgör 40 procent av omsättningen. Innanför boxen visar besöksstatistiken på att män nyttjar simhallarna inkl. gym i större omfattning än kvinnor. Även på individuell nivå går mer resurser till män genom att de mer frekvent besöker simhallarna.

Baden nyttjas av fler män och killar och med en högre frekvens

I norra Botkyrka har man framgångsrikt prövat att vika badtider särskilt för kvinnor varje vecka, ett sätt att ifrågasätta vissa grundantaganden i budgeten. Vad gäller alternativa resurser så antar vi att det även finns privata gym i kommunen, vilka besöker dessa?

	Resursfördelning	Värderingar
Badhallar	Merpart till killar och män, cirka 60 % av besöken och högre besöksfrekvens.	Aktiva insatser för att tillmötesgå könsspecifika behov

Sammanfattning och diskussion

I vår analys har vi hittat ett antal trender och tendenser som tyder på att det finns många könsstereotypa mönster inom kultur- och fritidsverksamhet, men även att värderingar tydligt står under förändring. Vi har inte haft möjlighet att kartlägga hela förvaltningens verksamhet, bland annat har vi inte räknat med verksamhet som riktar sig till skolan då vi antar att deltagarna är jämnt fördelade mellan tjejer och killar. Vidare är det vissa verksamheter som det inte funnits någon statistik över alls, och som vi därför inte kunnat kartlägga.

Vi vill också flagga för att statistiken på flera områden inte är exakt, utan behöver utvecklas och problematiseras utifrån framförallt maktpositioner. Men vi gör här en schematisk sammanställning över våra resultat, med reservation för att vissa siffror är uppskattningar.

Gender budget nivå 1 – en uppskattning

Både barn och vuxna har en tidsbudget att förhålla sig till och väljer vad de vill ägna sin fritid åt. Vad vi kan se i materialet är att dessa val tydligt är påverkade av föreställningar och förväntningar, bland annat utifrån kön, och att det är mycket tydligt hos de yngre generationerna.

Vi kan konstatera att kvinnor nyttjar biblioteken i mycket högre grad än män och att en större andel av kulturverksamheten går till kvinnor. Men vi kan också se att det inom kulturverksamheterna finns tydliga könsmonster som visar på att män är väl representerade som aktiva och t. ex utgör merparten av stipendiaterna och de inköpta konstnärerna. Män nyttjar även resurserna för idrott i högre grad än kvinnor. Sammantaget får vi ett resultat som pekar på att resurserna fördelas inom ramen för en 40/60-fördelning. Män som grupp får en något större andel, 52 procent, mot kvinnor som grupp, 48 procent. Det är värt att påpeka att män således får något mer av de kommunala resurserna än kvinnor, vilket man ofta inte tror är fallet när det gäller offentligt stöd.

Tabell 20 Uppskattad schematisk resursfördelning mellan kvinnor och män

	Netto- utgifter (mkr)	Kommentar	Tjejer/ Kvinnor (mkr)	Killar/ Män (mkr)
Idrottsanläggningar	51	Killar och män nyttjar till antalet fler och med högre frekvens 40/60 (kvinnor/män)	20	31
Badhallar	9	Killar och män nyttjar till antalet fler och med högre frekvens, men försök till förändring och aktiva insatser, 40/60 (kvinnor/män)	3,5	5,5
Bibliotek	33	Kvinnor nyttjar i högre grad, men statistiken tjänar på att utvecklas 70/30 (kvinnor/män)	23	10
Kulturverksamhet	10	Besökare; 70/30 (kvinnor/män) Kulturskolan, 60/40 (tjejer/killar) Kultur för äldre, 60/40 (kvinnor/män) Inköpta konstnärer; 50/50 (kvinnor/män) Stipendiater; 30/70 (kvinnor/män) <i>Ej uppgift, cirka 17,5 mkr</i>	6	4
Förening och Ungdom	39	Fler killar och män, cirka 40/60 (kvinnor/män)	15,5	23,5
Administration och ej uppgift	24,5	Ej uppgift om merparten av kulturverksamheten, men mesta delen går till skolan. Här ingår även administrationen på ca 7 mkr.	-	-
Totalt	143,5	Uppskattningsvis 47 procent till kvinnor och 53 procent till män.	68 (48 %)	74 (52 %)

Tydliga mönster av könssegregering ses framförallt bland ungdomsverksamheterna. Inom kulturskolan spelar fler tjejer instrument, drygt 60 procent, och majoriteten av instrumenten är könsmärkta så att tjejer spelar vissa instrument och killar andra. På fritidsgårdarna är en merpart av besökarna killar, cirka 65 procent, även fritidsgårdar som har musik som inriktning tar en majoritet killar del av dessa möjligheter till mer spontana musikaktiviteter.

Även inom idrottsområdet finns tydliga mönster av könssegregering, de flesta idrotter är antingen kill- eller tjejdominerade. Vidare bekräftas resultaten från Riksidrottsförbundets studier; killar idrottar antingen väldigt mycket eller inte alls medan ett större antal tjejer idrottar lite grann. Det överrensstämmer med siffrorna från simhall/gym; att killar och män nyttjar simhallar och gym med högre frekvens än tjejer och kvinnor. Idrottsdeltagande påverkas också i hög grad av kulturell bakgrund. Tjejer deltagande i invandrartäta områden är markant lägre än genomsnittet i landet, år 1998 var exempelvis 50 procent av tjejerna i Stockholms stad medlem i en idrottsklubb medan endast 20 procent av tjejerna i Stockholms södra förorter var det (där Botkyrka ingår). I Botkyrka ses denna skillnad till och med mellan norra respektive södra delen av kommunen. Siffror över det generella föreningsengagemanget (obs, ej enbart idrott) visar att hälften av tjejerna i södra Botkyrka är engagerade i någon förening medan endast en av fyra tjejer i norra Botkyrka är det.

Här finns många fördjupningar att fortsätta arbeta med, men en viktig aspekt vore att analysera hur tider i idrottsanläggningarna fördelas inom enskilda föreningar. Vikten av detta belyses också i en tidigare rapport om bidragsstrukturen (Skandinaviska Utvärderingsinstitutet) och är en diskussion som pågår inom förvaltningen.

Gender budget nivå 2

På analysnivån där vi undersöker komplementära och alternativa resurser har vi identifierat att kultur- och fritidsnämnden investerar i efterfrågade anläggningar som konstgräsplan, idrottshall och ungdomsgård med fokus på musik. Dessa investeringar riktar sig både till mans- och killdominerade aktiviteter; fotboll och musik, och tjejdominerade aktiviteter; gymnastik. Således inte till vuxna kvinnor. Men vi hittar också investeringar i kulturaktiviteter i den tekniska nämndens budget som uppgår till större belopp än idrottsinvesteringarna. Dock har vi inte tillräckligt med information om hur målgruppen för dessa investeringar ser ut.

Komplementära varor och tjänster till de kommunala investeringarna är en ökad efterfrågan på byggtjänster. Därmed bör vi anta att kommunala medel går till löner inom den mansdominerade privata byggbranschen. Det är en faktor som är viktig att väga in när vi analyserar en hel kommunal budget utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Från biblioteken rapporteras att kvinnor tenderar låna böcker till hela familjen, vilket gör att kvinnor alltså använder en del av sin tidsresurs till att stödja sina partners. Detta belyser samtidigt att utlåningsstatistiken kan vara felaktig, män läser kanske i högre utsträckning än vad siffrorna visar.

Det tycks inte finnas några tydliga hinder eller skillnader ur jämställdhetsperspektiv vad gäller transporter och tillgänglighet till de olika aktiviteterna inom kommunen.

Gender budget nivå 3

På nivå tre i analysen är det möjligt att ifrågasätta de antaganden som budgeten vilar på. Här vill vi lyfta fram att kultur och fritid kan ses som värdefulla investeringar för ett samhälle. Att locka medborgarna till kultur- och fritidsaktiviteter kan innebära att de inte hamnar i situationer där de ägnar tiden åt destruktivt beteende, därför skulle kultur- och fritidsaktiviteter kunna ses som alternativa insatser jämte budgetar för skadegörelse (ex. trasiga busskurer), polisinsatser, kriminalitet etc. Men kausaliteten är inte entydig på detta område och det behövs mer forskning.

En aspekt av stödet till idrott ur ett genusperspektiv är fokuseringen vid kraftmätningen, tävlingsmomentet. Traditionellt sett är detta manligt kodat, men kvinnors idrottsframgångar börjar i allt högre grad värderas i samhället vilket är en stor framgång för jämställdheten. I en utredning av statligt stöd till idrott (SOU 2008:59) lyfts just behovet av att bredda insatserna till att främja sport och rörelse utan att nödvändigtvis bygga det på ett tävlingsmoment. I grund och botten är ju det största värdet av ett brett idrottande en förbättrad folkhälsa.

Under 1990-talet har ett ökat intresse riktats mot hälsosamma aktiviteter som inte är tävlingsinriktade. Särskilt gym och cirkelträning är rörelseformer som varit på uppåtgående. Riksidrottsförbundet skriver att foreningsidrotten förmodligen haft sin ”formtopp” i början av 1990-talet, och att man under början av 2000-talet iakttagit ett minskande engagemang i foreningsidrotten till förmån för former som exempelvis gym eller löpning, och dessa aktiviteter är särskilt vanliga bland tjejer (Riksidrottsförbundet, 2003).

Källförteckning

Kulturrådet (2008) *KULTUREN I SIFFROR 2008#6*
Kulturrådet (ej angivet) *KULTURVANOR OCH LIVSSTIL I SVERIGE 2008* En rapport framtagen för Kulturrådet av SOM-institutet vid Göteborgs universitet
http://www.kulturradet.se/Documents/statistik/kulturvanor_livsstil_sverige.pdf
Riksidrottsförbundet, www.rf.se
Riksidrottsförbundet (2003) *Idrott, kon och genus – en kunskapsöversikt*
http://www.rf.se/ImageVault/Images/id_130/scope_128/ImageVaultHandler.aspx
Socialstyrelsen (2004) *Genus och civilt samhälle*
SOU 2006:42 *Plats på scen*
SOU 2008:59 *Föreningsfostran och tävlingsfostran - En utvärdering av statens stöd till idrotten*
Sveriges Kommuner och Landsting (2010) *Avgifter i kommuner och landsting 2010-02-18*

Material från kultur- och fritidsförvaltningen

Besöksstatistik
Hemsida, www.botkyrka.se
Kommunens ettårsplan 2010
Resultat från brukarundersökningen 2008
Skandinaviska Utvärderingsinstitutet (2009) *Översyn av lokaltaxor och bidragsregler för föreningslivet inom Kultur- och fritidsnämndens verksamhetsområde i Botkyrka kommun.*
Årsredovisning för Botkyrka kommun 2008, preliminär för 2009

Kultur och fritid i Botkyrka

Detta dokument är en genusanalys av Kultur- och fritidsnämnden i Botkyrka kommun. En genusanalys av de ekonomiska besluten är ett sätt att synliggöra människorna bakom siffrorna och se vilken effekt fördelningen av medel får för kvinnor och män. Därmed är den även ett verktyg för att garantera kvaliteten på kommunala tjänster. En ojämslidd budget kan nämligen inte påstås vara i balans. Det blir den först då man tagit reda på hur kvinnors och mäns livsvillkor påverkas av den kommunala resursfördelningen och lyfter in denna kunskap i budgetarbetet. Bara då går det att garantera ett jämställt resultat av de ekonomiska besluten – och en hög kvalitet i medborgarservicen.

Upplysningar om innehållet
Ingrid Osika, ingrid_osika@hotmail.com & Anna Klerby, annaklerby@hotmail.com

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2010
Text: Ingrid Osika & Anna Klerby
Produktion: SKL
ISBN: 978-91-7164-615-6

Denna skrift kan laddas ner på www.jamstall.nu/web/Gender_Budgeting.aspx